

УДК 37(73):[81:37.0174.4(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/33.215877>

Ольга КРСЕК,

orcid.org/0000-0003-2218-9548

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов та професійної комунікації
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(Севєродонецьк, Луганська область, Україна) krsek@i.ua*

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ США З ОРГАНІЗАЦІЇ МОВНОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ «КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ»

У статті розглядається досвід організації мовної освіти США як чинника формування національної ідентичності та духовної безпеки, як інструмент системної інтеграції національних меншин і мігрантів у єдиний гуманітарний простір. Проаналізовано сучасні мовно-правові засади захисту прав і свобод суб'єктів етнонаціональних відносин у контексті формування ефективної державної політики мовної освіти України, окреслено передумови для прийняття Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Зазначено, що починаючи із 60-х рр. минулого століття політика гуманітарної освіти США не допускає воєнних дій у вирішенні питань, що стосуються проблем мовної освіти за умов етномовного розмаїття країни. Мовна освіта розглядається як чинник духовної безпеки США. Проаналізовано духовно-культурний напрям стратегії мовної освіти в американському суспільстві.

Зроблено висновок, що одне з важливих завдань України як суверенної держави – перешкодити мовній фрагментації свого суспільства, а з іншого боку, інтеграція України у світове та європейське товариство вимагає орієнтації на інтеркультурну освіту, неприпустимість втрати дво-/полімовності як лінгвістичного ресурсу.

Наведено приклад із практичної частини дослідження: розробка і впровадження інноваційної педагогічної технології навчання дітей з особливими потребами іноземних мов; створення «Центру міжкультурних комунікацій» СНУ ім. В. Даля з метою організації та проведення проблемних семінарів-практикумів. Зазначено, що національна стратегія розвитку мовної освіти в Україні полягає в удосконаленні суспільного середовища на засадах безпеки та стабільності, перетворення багатонаціонального складу українського суспільства з потенційно можливого джерела етнонаціональних суперечностей і конфліктів на опору і силу України.

Ключові слова: *мовна освіта, духовна безпека, мовно-етнічна ідентичність, мовна політика, єдність гуманітарного простору, міжкультурна взаємодія.*

Olga KRSEK,

orcid.org/0000-0003-2218-9548

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Foreign Languages and Professional Communication
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University
(Severodonetsk, Luhansk region, Ukraine) krsek@i.ua*

USING THE US TEACHING EXPERIENCE IN ORGANIZING LANGUAGE EDUCATION FOR NATIONAL MINORITIES IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF “CONCEPT OF STATE ETHNONATIONAL POLICY OF UKRAINE”

The article considers the experience of organizing language education in the United States as a factor in the formation of national identity and spiritual security, as a tool for the systematic integration of national minorities and migrants into a single humanitarian space. The current linguistic-legal framework for the protection of the rights and freedoms of the subjects of ethno-national relations in the context of forming an effective state policy of language education in Ukraine has been analyzed, the preconditions for the adoption of the Law “On ensuring the functioning of Ukrainian as the state language” have been outlined. It is noted that military actions in solving issues related to the problems of language education in the context of the country’s ethnic diversity haven’t been permitted by the policy of humanitarian education in the United States since the 60s of the last century. Language education is considered as a factor of spiritual security in the United States. The article analyzes the spiritual and cultural direction of the strategy of language education in American society.

It has been concluded that one of the important tasks of Ukraine as a sovereign state is to prevent the linguistic fragmentation of its society, and on the other hand, the integration of Ukraine into the global and European society should require its orientation to inter-cultural education, the inadmissibility of the loss of its bi (poly-) lingualism as a linguistic resource.

An example of the practical part of the study: development and implementation of innovative pedagogical technology for teaching foreign languages to children with special needs; creation of the "Center for Intercultural Communication" of V. Dahl University for the purpose of organizing and conducting actual workshops has been given. It has been noted that the national strategy for the development of language education in Ukraine is to improve the social environment based on the principles of security and stability, turning the multinational composition of Ukrainian society from a potential source of ethnic contradictions and conflicts to the support and strength of Ukraine.

Key words: language education, spiritual security, language and ethnic identity, language policy, unity of the humanitarian space, intercultural interaction.

Мови успішно живуть тоді,
коли ми дбаємо про ці мови...
Міхаель Мозер

Постановка проблеми. Міжнародний досвід організації мовної освіти поліетнічних країн із високим рівнем включеності у глобалізаційні процеси, які успішно уникли «мовних воєн», безумовно, становить інтерес для України. Особливо цікавим видається вивчення американського досвіду організації мовної освіти як чинника формування національної ідентичності та духовної безпеки, як інструмент системної інтеграції національних меншин і мігрантів у єдиний гуманітарний простір.

Американський досвід цілеспрямованого вирішення проблем мовного регулювання й організації мовної освіти національних меншин (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) є показником збалансованої етнонаціональної політики з урахуванням мовної ситуації у країні.

Аналіз досліджень. Сучасний розвиток етномовної ситуації в Україні характеризується підвищенням ролі національного чинника та зростанням національної свідомості етнічних груп у суспільно-культурному житті країни.

З метою визначення можливих шляхів використання американського педагогічного досвіду з організації мовної освіти національних меншин в Україні нами було проаналізовано сучасні мовно-правові засади захисту прав і свобод суб'єктів етнонаціональних відносин у контексті формування ефективної державної мовної політики України – Закон України *Про забезпечення функціонування української мови як державної* (Відомості Верховної Ради, 2019: ст. 81); досліджено концепцію мовної політики як базового політичного документа для формування моделі етнонаціональної політики держави; окреслено передумови для прийняття Закону від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон № 2704), що упорядковує низку питань щодо застосування та використання державної мови.

Мета статті – розглянути шляхи використання педагогічного досвіду США з організації

мовної освіти національних меншин в Україні у контексті «Концепції державної етнонаціональної політики України».

Виклад основного матеріалу. Мовна політика в системі освіти національних меншин США відображає реальний стан справ в американському суспільстві. адже з мови розпочинається взаєморозуміння між людьми, яке переростає на рівень спілкування держави зі своїми громадянами. У США немає офіційної державної мови, але англійській належить головна об'єднавча роль у процесах виникнення американської нації, держави.

Англійська мова стала символом американської єдності. Для США характерно, з одного боку, зміцнення ролі англійської мови як державної – основного засобу спілкування в різних типах дискурсу і різних комунікативних ситуаціях, а з іншого – толерантне ставлення до мов національних меншин (Крсек, 2019). Вільне користування меншинами рідними мовами є ознакою цивілізованості, демократичного устрою та дотримання прав і свобод людини та громадянина. Державна мова – це гарантія національної безпеки, територіальної цілісності, національної свідомості та історичної пам'яті. Громадяни, нелояльні до державної мови, ніколи не будуть лояльні й до самої країни, адже мова – це її суть.

Слід зазначити, що починаючи з 60-х рр. минулого століття політика гуманітарної освіти США не допускає воєнних дій у вирішенні питань, що стосуються проблем мовної освіти за умов етномовного розмаїття країни. Мовна освіта розглядається як чинник духовної безпеки США й охороняється основним законом – Конституцією США.

З моменту створення Сполучених Штатів головна ідея полягала в тому, щоб об'єднати, а не розділяти. Девіз «Єдність у різноманітті» (*E pluribus unum*) відображає формулу консолідації американської нації в її мовнокультурному розмаїтті. Єдність розуміється як політична спільність консолідованої американської нації на основі співгромадянства.

Етнокультурологічна ідея *Концепції мовної освіти США* має багатоаспектний характер і передбачає розгляд мовної освіти як цінності,

процесу, результату і системи. Мовна освіта як цінність виражається у ставленні до неї держави, суспільства й особистості. Отже, про мовну освіту можна говорити як про державну, суспільну й особистісну цінність. Мовна освіта виступає як важливий інструмент успішної життєдіяльності людини в полікультурному і мультилінгвальному співтоваристві людей. Мовна освіта виступає також як значущий засіб, який формує свідомість особистості, її здатність бути соціально мобільною в суспільстві та вільно «входити» у відкритий інформаційний простір.

Знаменитий девіз американців *Proud to be American* (Пишаюся, що я американець) підтверджує той факт, що у США етнічні групи можуть зберігати власні мови, діалекти, окремі традиції та навіть релігійні особливості, однак ментально вони стають частиною американської культури та, що не менш важливо, успішно інтегруються до американського *англомовного середовища*.

Зазначимо, що з перших років незалежності України питання державної мови неодноразово обговорювалося у Верховній Раді України. Також було внесено ряд змін у законодавство (на президентських виборах 1994 р., у передвиборній кампанії кандидата у Президенти Л. Кучми, було використано пункт про двомовність українського суспільства; 2004 р. кандидат у Президенти В. Ющенко гарантував захист права володіння російською мовою; за роки президентства В. Януковича з березня 2012 р. Верховна Рада України проголосувала за законопроект № 9073 «Про засади державної мовної політики» за подання С. Ківалова та В. Колесніченка. Цей закон викликав масові незадоволення і супроводжувався протестними акціями. Так, відповідно до Закону № 5029-VI «Про засади державної мовної політики», або, як його називають неофіційно, «закону Ківалова – Колесніченка», 18 мов отримали статусу регіональних (УНІАН, 2019).

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», ухвалений Верховною Радою України 25 квітня 2019 р., підписав Президент України П. Порошенко. Під час підписання президент заявив, що «закон не розколює націю, а об'єднує». Новий закон встановлює, що мовою освіти і науки є українська, але представники національних меншин мають право здобувати дошкільну і початкову освіту ще й своєю рідною мовою у державних і комунальних навчальних закладах – у спецкласах і групах. Окремо вказано, що мовою національних меншин можуть навчатися у національних культурних товариствах. У державних закладах одну

або декілька дисциплін можна викладати двома чи більше мовами – державною, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу. Для російської мови у законі такої можливості немає.

У день, коли Верховна Рада України ухвалила мовний закон, майбутній (шостий) президент України назвав його таким, який *розділяє суспільство*. І після вступу на посаду пообіцяв його проаналізувати та за підсумками ухвалити рішення. «Після мого вступу на посаду президента буде зроблений ретельний аналіз цього закону, щоб переконатися, що в ньому дотримані всі конституційні права та інтереси всіх громадян України. <...> За підсумками аналізу реагуватиму відповідно до конституційних повноважень президента України та в інтересах громадян», – сказав В. Зеленський після перемоги у другому турі виборів (УНІАН, 2019).

Керівник української делегації на переговорах ТКГ (Тристоронній контактній групі) щодо ситуації на Донбасі, перший президент України Леонід Кравчук вважає, що «не можна допускати, щоб мова ділила нашу державу». Л. Кравчук допустив можливість більш широкого застосування російської мови в ОРДЛО (УНІАН, 2020).

Фахівець із питань мовної адаптації іммігрантських меншин Гуус Екстра поділився своїм баченням мовної ситуації в Україні: «Україна вже живе в умовах трилінгвізму! Чим більше мов знаєш, тим більше шансів знайти себе у цьому великому світі. Але всіх мов не вивчиш». Професор із Нідерландів, завідувач кафедри мов і меншин Тілбурзького університету завітав в Україну в рамках програми British Council «Багатомовна Європа». Гуус Екстра спеціалізується на питаннях мовної адаптації іммігрантських меншин та освіти на національному та європейському рівнях. 26 лютого 2012 р. у рамках свого візиту в Україну він провів лекцію для студентів Національного лінгвістичного університету, присвячену висвітленню ідеї трилінгвізму, так званої «трилінгвістичної формули», яку сьогодні активно просуває Європейська Комісія: державна мова, мова «персональної адаптації» (національної ідентифікації, рідна мова, діалект), мова «інтернаціонального престижу». Україна, як вважає Гуус Екстра: «Не є винятком із загальносвітових тенденцій. Після коректної оцінки ситуації, стає зрозуміло, що ви вже застосовуєте цю трилінгвістичну формулу. Тобто маєте свою власну українську мову як державну й офіційну, так само використовуєте англійську як мову «престижу», і, наскільки я знаю, в Україні налічується близько 13 мов національних меншин» (Крсек, 19).

Закон «Про освіту» і його сьома стаття не має за мету сприяти асиміляції національних меншин. Вони мають зберігати свою культурну ідентичність, але водночас інтегруватися в українське суспільство. Бо і угорці, і поляки, і німці, і румуни, і греки, і росіяни, котрі мешкають на нашій території, є громадянами нашої держави, а громадяни України будь-якої національності мають розуміти державну мову без перекладу!

Україна діє відповідно до всіх міжнародних угод і, зокрема, відповідно до Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. Між іншим, там чітко прописано, що вивчення національних мов не може бути на заваді вивченню державної мови. Бо тоді людина не зможе реалізуватися у країні, громадянином якої вона є, а фактично саме така ситуація сьогодні склалася в Україні, коли населення окремих сіл чи цілих районів не послуговується українською мовою. Хартія дозволяє застосовувати три підходи до навчання національних меншин. Перший – найбільш ліберальний. Коли всі предмети викладаються мовою меншини, й офіційна мова вивчається лише як окремий предмет. Другий підхід – це коли частина предметів викладається мовою меншини, а частина – державною. І третій підхід – коли всі предмети викладаються державною мовою і паралельно забезпечується вивчення рідної.

Для нашого дослідження було важливо визначити шляхи використання американського педагогічного досвіду з організації мовної освіти національних меншин в Україні. Отже, необхідно обрати напрямки розвитку політики мовної освіти представників мовних меншин (із досвіду США), які відповідають сучасним умовам соціально-політичного, духовно-культурного і на поточний момент 2020 р. – політико-економічного статусу України.

Якщо проаналізувати духовно-культурний напрямок стратегії мовної освіти в американському суспільстві, то, наприклад, у США створені й активно застосовуються у педагогічній практиці *Програми збереження мови*, які спрямовані на вивчення культури етнічних іммігрантських меншостей і тих культур, яким загрожує вимирання. Спочатку створюються класи з рідною мовою, де друга мова виконує підпорядковану роль, забезпечуючи належний рівень соціалізації мови національних меншин, що перебуває під загрозою.

Можна зробити висновок, що, з одного боку, одне з важливих завдань України як суверенної держави – перешкоджати мовній фрагментації свого суспільства, а з іншого – інтеграція України у світове та європейське товариство, вимагає

орієнтації на інтеркультурну освіту, неприпустимість втрати дво(полі-)мовності як *лінгвістичного ресурсу*. Культурний плюралізм у мовній освіті національних меншин США також розглядається як частина боротьби за рівні можливості.

Розглянемо ще один аспект мовної / іншомовної освіти, який досить актуальний сьогодні, але який старанно замовчують у педагогічних колах в Україні. На жаль, ми розглядаємо мовне / іншомовне питання більше і частіше в політичному ракурсі.

Нині, наприклад, залишається факт повного порушення прав на іншомовну освіту школярів і студентів із вадами слуху / зору, котрі належать до категорії мовних меншин. В Україні слабчучих і глухих школярів не навчають іноземних мов! Випускники спеціальних середніх шкіл не атестуються з іноземних мов. Іншомовне спілкування для такої групи громадян закрито в Україні. Ця проблема стосується не тільки школярів, але й усіх людей із вадами слуху (зору), хто хотів би володіти іноземними мовами, наприклад, для професійного спілкування із зарубіжними партнерами по Інтернету. Йдеться не про експериментальні майданчики або спеціальні групи для учнів із фізичними обмеженнями. Йдеться про загальні тенденції в суспільстві щодо мовної інклюзії. Дійсно, в Україні вже почала проявлятися турбота про мовну / іншомовну освіту молоді з фізичними обмеженнями (Крсек, 12).

Як ілюстрацію до вищесказаного наведемо приклад із практичної частини нашого дослідження. Процеси гуманізації громадського життя, які мають місце на сучасному етапі розвитку людської цивілізації, вимагають негайного вирішення шляхетного завдання: пошуку шляхів підвищення цінності життя, адаптації, реабілітації та соціальної інтеграції людей із вадами, їхньої активної участі у громадському житті та забезпечення рівності з іншими членами суспільства. Тому була зроблена спроба експериментального навчання англійської мови молоді з вадами слуху.

Під керівництвом академіка Г.П. Шевченко 13 липня 2009 р. *Науково-дослідний інститут духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля* (СНУ ім. В. Даля) і Луганська обласна спеціальна загальноосвітня школа-інтернат уклали «Договір про співробітництво» для досягнення таких спільних для них цілей: створення спільними зусиллями на базі школи-інтернату експериментального майданчику з метою забезпечення духовно-морального, фізично-реабілітаційного, інтелектуального, естетичного, креативного розвитку учнів школи-інтернату. Для досягнення

цілей цього договору з боку Науково-дослідного інституту духовного розвитку людини було заплановано: розробку і впровадження інноваційної педагогічної технології навчання дітей з особливими потребами іноземних мов; забезпечення підходу, що зберігає здоров'я дітей; для подальшого самовизначення дітей з особливими потребами проведення діагностики схильності дітей до вивчення іноземних мов і створення різновікових груп для вивчення іноземних мов за вибором; створення експериментальних груп викладачів школи-інтернату і «Центру міжкультурних комунікацій» СНУ ім. В. Даля з метою організації та проведення проблемних семінарів-практикумів, педагогічних читань із залученням викладачів школи-інтернату (Крсек, 12). Таким чином, актуальність наданого соціально-педагогічного проекту була зумовлена такими чинниками:

- вимогою пошуку нетрадиційних підходів до вирішення проблеми навчання школярів з особливими потребами іноземних мов;
- необхідністю формування людини та громадянина, здатного інтегрувати до сучасного суспільства (з рівними правами та рівними можливостями) та націленого на удосконалення цього суспільства засобами своїх моральних і духовних особистісних якостей;
- соціальною потребою розширення доступності навчання іноземним мовам школярів з особливими потребами (з вадами слуху).

Подолання школярами з обмеженими слуховими можливостями почуття ізольованості, відчуженості, замкнутості можливі за умови формування у них комунікативної культури засобами іноземних мов. Іноземна мова належить до таких дисциплін, які мають потенційні можливості формувати у школярів зі слуховими обмеженнями готовність до комунікабельності, соціальної активності, трансляції власної і чужої культурної традиції. На сайті МОН України розміщені програми з іноземних мов для школярів з обмеженнями слуху і зору. Цілком природною вбачається та увага, яка сьогодні приділяється вивченню іноземної мови в Україні. Іноземна мова стає ефективним інструментом взаємодії і комунікації, але це є актуальним тільки стосовно здорових дітей. У вищих навчальних закладах України, наприклад, програми з іноземних мов для студентів з інвалідністю взагалі не передбачені.

Першим етапом реалізації проекту була організація профорієнтаційної роботи серед учнів спеціальних і загальноосвітніх шкіл і формування трьох груп школярів із вадами слуху, які пройдуть навчання англійської мови із застосуванням педа-

гогічних методів для такої категорії школярів і застосуванням кращих інноваційних методик США, вивченими викладачами Східноукраїнського національного університету імені В. Даля, та розроблення нових відповідно до вимог МОН України та спеціалізованих шкіл.

Другий етап – апробація методик навчання слабочуючих школярів, організація соціально-психологічного супроводу школярів, викладачів, батьків у цьому процесі, адже одним із аспектів успіху навчання є всебічне розуміння та підтримка тих процесів, що відбуваються в навчанні. *Третій етап* – обмін досвідом через проведення майстер-класів, науково-практичних семінарів і конференцій. *Четвертий етап* – формування навчально-методичних матеріалів і видавництва монографій із навчання та соціально-психологічного супроводу слабочуючих дітей англійської мови. Було досліджено й апробовано технічні засоби, необхідні для організації навчання, та моделі соціально-психологічні та педагогічні супроводу навчального процесу зі слабочуючими школярами.

За допомогою реалізації проекту було вирішено кілька проблем:

- надання права та можливості слабочуючим школярам вивчати англійську мову нарівні з фізично здоровими однолітками;
- розроблення й апробація методик навчання слабочуючих дітей, якої не було в Україні;
- забезпечення школярам можливість вступу у вищі навчальні заклади, де вимагається складання незалежного тестування з іноземної мови (Крсек, 12).

Далі протягом 2011–2014 рр. експериментальне навчання продовжилося на філологічному факультеті, коли випускники обласного інтернату для глухих дітей стали студентами Національного університету – СНУ ім. В. Даля.

Результати дослідження були включені в *Методичні рекомендації для викладачів «Основи навчання англійської мови студентів з вадами слуху»* й *«Основи навчання англійської мови студентів із вадами зору»*

Таким чином, актуальність дослідження була зумовлена такими чинниками: вимогою пошуку нетрадиційних підходів до вирішення проблеми навчання школярів з особливими потребами іноземних мов; необхідністю формування людини та громадянина, здатного інтегрувати до сучасного суспільства (з рівними правами та рівними можливостями) та націленого на удосконалення цього суспільства засобами своїх моральних і духовних особистісних якостей; соціальною потребою роз-

ширення доступності навчання іноземним мовам школярів з особливими потребами.

Ми розглядаємо експериментальне впровадження практики навчання школярів і студентів із вадами слуху англійської мови й американської жестової мови як один із кроків використання американського педагогічного досвіду з організації мовної освіти національних меншин в Україні.

Вивчення передового педагогічного досвіду організації мовної освіти національних меншин у США стало можливим під час проходження автором стажування за програмами Державного департаменту США з питань освіти і культури «*The International Visitor Leadership*» (IVLP), Washington, D.C., Florida, Missouri США, 2011 р.; «*Program Specialist International Exchange Programs Mobility International USA*», Washington, D.C., Arizona, Oregon, США, 2013 р.; інтерв'ювання викладацького складу й адміністрації різних навчальних закладів і громадських правозахисних організацій у штатах Аризона, Міссурі, Орегон, Флорида та м. Вашингтон, округ Колумбія; опитування та бесіди із представниками національних меншин США, матеріали польових досліджень, проведених автором у ряді міст США у 2011 р. і 2013 р.; участі у міжнародному науковому проекті «США – Україна: інклюзивна освіта. Доступність вищої освіти для студентів із фізичними обмеженнями» у рамках Програми імені Фулбрайта «*Fulbright in Ukraine*», Україна, 2011–2016 рр. (як керівника проекту).

Здобутими емпіричними даними й науковими висновками можна послуговуватися при викладанні іноземних мов студентам-іноземцям в Україні. На основі матеріалів дослідження теорії та практики організації мовної освіти національних меншин у США кафедрою іноземних мов і професійної комунікації СНУ ім. В. Даля в рамках науково-педагогічного дослідження «Тенденції розвитку мовної освіти у XXI столітті» розробляються навчально-методичні комплекси для студентів-іноземців в Україні – «Лінгвокультурологічеський практикум з англійської мови», «Основи навчання англійської мови студентів-іноземців в Україні», колективна монографія «Психолого-педагогічні основи лінгвокультурної адаптації студентів-іноземців в Україні». Опубліковано дві колективні монографії: «Мовна особистість як суб'єкт мови, культури, освіти, комунікації», «Мовна освіта XXI століття: методологія, теорія і практика».

Підводячи підсумки, слід зазначити, що, враховуючи парадоксальність сучасної соціолінг-

вістичної ситуації у Сполучених Штатах, яка полягає в тому, що, якщо на державному рівні англійська мова стрімко втрачає свої позиції як єдина державна, то на світовому рівні триває не менш стрімке зміцнення її позицій як глобальної, ми доходимо висновку, що у США:

1. Подальше зміцнення позицій англійської мови на законодавчому рівні може призвести до видозміни взаємин між владою й етнолінгвістичними складовими частинами, зокрема між американською та іспанською частинами соціуму. Поява другої мови загальнонаціонального значення на території США свідчить про зміну лінгвокультурного вектора розвитку країни та ставить питання про еволюцію *американської ідентичності*. Тому на початок третього тисячоліття єдиною офіційною мовою залишається англійська як запорука національної безпеки (Blackledge, 2005).

2. Головна перевага білінгвізму полягає не лише у здатності спілкуватися з більшою кількістю осіб, але й у доступі до двох культур, двох національних літератур і двох світобачень. Для дітей з етнічних меншин спілкування батьківською мовою послуговує збереженням зв'язку між поколіннями та сприяє формуванню етнічного ототожнення та почуття власної гідності.

3. Суперечки відбуваються навколо ролі шкіл забезпечувати спільну мову як механізм створення *національної єдності*.

4. Останнім часом у США ведеться активне обговорення необхідності збереження багатих мовних ресурсів.

Ще в 1947 р. П. Колісний зазначав: «Мова – не проста соціальна категорія як звичайний засіб комунікації (спілкування), а категорія національна, бо тільки національна мова як органічний витвір духу нації може служити засобом цілковитого порозуміння в розвитку всіх творчих сил нації». Поліетнічний склад населення України спонукає державу до пошуку відповідного механізму її функціонування, який упереджував би протистояння за етнічною, культурною чи мовною ознаками. Проект *Стратегії популяризації державної мови до 2030 р.*, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., де пріоритетним напрямом розвитку суспільства є гуманітарний, полягає в удосконаленні суспільного середовища на засадах безпеки та стабільності, створенні умов для міжетнічного діалогу та компромісу, перетворення багатонаціонального складу українського суспільства з потенційно можливого джерела етнонаціональних суперечностей і конфліктів на опору і силу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Blackledge A. Discourse and Power in a Multilingual World. Amsterdam : John Benjamins, 2005. 252 p.
2. Крсек О.Є. Мовна освіта національних меншин в США (друга половина XX – початок XXI століття) : монографія. Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2019. 316 с.
3. Krsek O.Ye. Pedagogical Principals of Deaf Teachers' Training in the USA: Speech Communication. *Pedagogical Principles for the Formation of the Citizen and the Specialist in the Environment of University Education* : proceedings of the international academic conference. Sofia, Bulgaria. Sofia : University "St. Kliment Ohridski", 2012. Book 1, Vol. 2. P. 378–384.
4. Крсек О.Є. Інноваційні тенденції організації мовної освіти національних меншин у США на початку XXI століття. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2019. Вип. 5 (92). С. 135–149.
5. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/politics/peregovori-shchodo-donbasukravchuk-prokomentuvav-status-rosiyskoji-movi-novini-ukrajina-1111648.html> (дата звернення: 2.09.2019).

REFERENCES

1. Blackledge A. Diskurs end pauer in a multilingval wold [Discourse and Power in a Multilingual World]. Amsterdam: John Benjamins, 2005. 252 p. [in English].
2. Krsek O.Ye. Movna osvita natsionalnykh menshin v US (druha polovyna XX – pochatok XXI st.) [Language education of national minorities in the USA (the second half of the 20th – beginning of the 21st)]. Severodonetsk: vydavnytstvo SNU im. V. Dalia, 2019. 316 p. [in Ukrainian].
3. Krsek O.Ye. Pedagogzhical principalz of def tichers treining in ze usa: spich kommuniqueishn [Pedagogical Principals of Deaf Teachers' Training in the USA: Speech Communication]. Sofia, Bulgaria. Sofia: University "St. Kliment Ohridski", 2012. Book 1, Vol. 2. P. 378–384. [in English].
4. Krsek O.Ye. Innovatsiny tendentsii organizatsii movnoi osvity natsionalnykh menshin v US na pochatky XXI st. [Innovative trends in the organization of language education of national minorities in the United States at the beginning of the 21st century] 2019, № 5 (92), pp. 135–149. [in Ukrainian].
5. UNIAN. URL: <https://www.unian.ua/politics/peregovori-shchodo-donbasukravchuk-prokomentuvav-status-rosiyskoji-movi-novini-ukrajina-1111648.html> (2.09.2019) [in Ukrainian].